

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2017

Μάθημα: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Δευτέρα, 22 Μαΐου 2017, ώρα 8:00 -10:30

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ
ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

A. Διδαγμένα κείμενα για μετάφραση

(μονάδες 35)

<p>(α)</p> <p>οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν./</p> <p>ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι,/ καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής·/ πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική·/ ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις·/ ὄτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο./</p> <p>Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν,/ Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἴν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί.</p> <p style="text-align: right;"><i>Πλάτωνος Πρωταγόρας IB ' </i></p>	<p><u>MON</u></p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>4</p> <p>2</p> <p>4</p> <p><u>20</u></p>
<p>(β)</p> <p>μόνοι γὰρ τὸν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν,/ καὶ οἱ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα,/ οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι,/ ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ᾧ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν./</p> <p>διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τότε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι·/ </p>	<p><u>MON</u></p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>

ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει./	2
κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων.	3
Θουκυδίδου <i>Ἱστορία</i> Β' 40	<u>15</u>

Β. Αδίδακτο κείμενο για μετάφραση (μονάδες 20)

	<u>Μον.</u>
Ὁ δὲ Νικίας αἰσθόμενος τοῦτο καὶ ὀρῶν καθ' ἡμέραν <u>ἐπιδιδούσαν</u> τὴν τε <u>τῶν</u> <u>πολεμίων</u> ἰσχὺν καὶ τὴν <u>σφετέραν</u> ἀπορίαν, /	3
ἔπεμπε καὶ αὐτὸς ἐς τὰς Ἀθήνας ἀγγέλλων πολλάκις μὲν καὶ ἄλλοτε καθ' ἕκαστα τῶν γιγνομένων, μάλιστα δὲ καὶ τότε, /	4
νομίζων ἐν δεινοῖς τε <u>εἶναι</u> καί, εἰ μὴ ὡς τάχιστα ἢ σφᾶς μεταπέμψουσιν ἢ ἄλλους μὴ ὀλίγους ἀποστελοῦσιν, οὐδεμίαν εἶναι <u>σωτηρίαν</u> . /	5
φοβούμενος δὲ μὴ οἱ πεμπόμενοι ἢ κατὰ τὴν τοῦ λέγειν ἀδυναμίαν ἢ καὶ μνήμης <u>ἔλλιπεῖς</u> γιγνόμενοι ἢ τῷ ὄχλῳ πρὸς χάριν τι λέγοντες οὐ τὰ ὄντα ἀπαγγέλλωσιν, /	5
ἔγραψεν ἐπιστολὴν, νομίζων οὕτως ἂν μάλιστα τὴν αὐτοῦ γνώμην μαθόντας τοὺς Ἀθηναίους βουλευσασθαι περὶ τῆς ἀληθείας.	3
Θουκυδίδου <i>Ἱστορία</i> Η' 19 – 29 (διασκευή)	<u>20</u>
ἐπιδίδωμι = αυξανομαι χάρις = ευχαρίστηση	

Ενδεικτική Μετάφραση

Και ο Νικίας / Όμως ο Νικίας, επειδή το αντιλήφθηκε αυτό και βλέποντας / επειδή έβλεπε ότι συν τω χρόνω / μέρα με τη μέρα / καθημερινά αυξανόταν και η δύναμη των εχθρών και η δική τους έλλειψη / δυσκολία / αδυναμία, έστελνε συχνά / πολλές φορές ο ίδιος αγγελιαφόρους στην Αθήνα, άλλοτε ανακοινώνοντας κάθε τι από όσα γίνονταν και κυρίως τότε, θεωρώντας / επειδή θεωρούσε ότι βρίσκονταν σε

δύσκολη θέση / κατάσταση / σε δεινά και ότι, αν δεν στείλουν και δεν τους καλέσουν πίσω / ανακαλέσουν όσο γίνεται πιο γρήγορα ή αν δεν στείλουν άλλους πολλούς / όχι λίγους, δεν υπήρχε καμία σωτηρία. Και φοβούμενος / επειδή φοβόταν μήπως οι απεσταλμένοι δεν ανακοινώσουν τα πράγματα (ως έχουν) / την πραγματικότητα είτε εξ αιτίας αδυναμίας / δυσκολίας ως προς τον λόγο είτε εξ αιτίας ελλιπούς μνήμης / έλλειψης μνήμης είτε επειδή θα μιλήσουν / μιλώντας χαριζόμενοι στον όχλο / πλήθος / για να ευχαριστήσουν το πλήθος / όχλο, έγραψε επιστολή, νομίζοντας ότι έτσι, αφού μάθουν οι Αθηναίοι τη δική του γνώμη, θα συσκεφθούν / αποφασίσουν / θα μπορούσαν να συσκεφθούν /αποφασίσουν/ θα συσκέπτονταν/ θα αποφάσιζαν σχετικά με την αλήθεια.

Γ. Αδίδακτο κείμενο για ορθογραφία

(μονάδες 10)

Τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυναμένους ὄρᾶν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θεράπυε, γινώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν. Ἦγοῦ δὲ τούτους μεγίστην σοὶ ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἂν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλείστα ὠφελῆσαι δυνηθῶσιν.

Ἰσοκράτους *Πρὸς Νικοκλέα* ιδ' 53

- Αφαιρούνται:
- (α) 0,25 μονάδες για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου, πνεύματος ή υπογεγραμμένης
 - (β) εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα λάθη τόνου ή πνεύματος αφαιρούνται 0,25 μονάδες
 - (γ) 0,5 μονάδες για ορθογραφικό ή γραμματικό λάθος
 - (δ) εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα ορθογραφικά ή γραμματικά λάθη, αφαιρούνται 0,5 μονάδες
 - (ε) σε περίπτωση που συνδυάζονται οι περιπτώσεις (α) και (γ) αφαιρούνται 0,5 μονάδες
 - (στ) το επαναλαμβανόμενο λάθος αξιολογείται μόνον **μία** φορά.

Δ. Παρατηρήσεις στο αδίδακτο κείμενο

(μονάδες 20)

1. α. **αίσθόμενος**

Να γράψετε το β' πρόσωπο ενικού της οριστικής και υποτακτικής στον ίδιο χρόνο.

**ἦσθου
αἴσθη**

(μον. 0,5x2=1)

β. **όρων**

Να γράψετε το απαρέμφατο ενεστώτα και παρακειμένου στην ίδια φωνή.

**όρᾶν
έωρακέναι / έορακέναι**

(μον. 0,5x2=1)

γ. **έπιδιδούσαν**

Να γράψετε το γ' πρόσωπο ενικού της οριστικής ενεστώτα και αορίστου β' στην ίδια φωνή.

**έπιδίδωσι(ν)
έπέδωκε(ν)**

(μον. 0,5x2=1)

δ. **μεταπέμψουσιν**

Να γράψετε το β' πρόσωπο ενικού της ευκτικής και προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή.

**μεταπέμψοις
μετάπεμπε**

(μον. 0,5x2=1)

ε. **νομίζων**

Να γράψετε το γ' πρόσωπο πληθυντικού της οριστικής παρατατικού και μέλλοντα στην ίδια φωνή.

**ένόμιζον
νομιούσι(ν)**

(μον. 0,5x2=1)

στ. **βουλεύσασθαι**

Να γράψετε το α' πρόσωπο ενικού της οριστικής και ευκτικής στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή.

έβουλευσάμην

βουλευσαίμην

(μον. 0,5x2=1)

2. τάχιστα, ὀλίγους

Να γράψετε τους άλλους βαθμούς (μονολεκτικούς τύπους) των πιο πάνω λέξεων. Στην περίπτωση του επιθέτου να διατηρήσετε αμετάβλητα την πτώση, τον αριθμό και το γένος.

Θετικός: **ταχέως / ταχύ**

Συγκριτικός: **θᾶπτον**

Συγκριτικός: **μείονας / μείους**

Υπερθετικός: **ὀλιγίστους**

(μον. 0,5x4=2)

3. τοῦτο, ἀγγέλλων, ἄλλους, ὄντα, ἔγραψεν, ἀληθείας

Να μεταφέρετε τους πιο πάνω κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό

τοῦτο: **ταῦτα**

ἀγγέλλων: **ἀγγέλλοντες**

ἄλλους: **ἄλλον**

ὄντα: **ὄν**

ἔγραψεν: **ἔγραψαν**

ἀληθείας: **ἀληθειῶν**

(μον. 0,5x6=3)

4. α)

ἐπιδιδούσαν, τῶν πολεμίων, τὴν σφετέραν, εἶναι, σωτηρίαν, ἔλλιπεῖς

Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους πιο πάνω τύπους (εἶναι υπογραμμισμένοι στο αδίδακτο κείμενο).

ἐπιδιδούσαν: **κατηγορηματική μετοχή από τον τύπο ὁρῶν (αισθήσεως σημαντικό)**

τῶν πολεμίων: γενική υποκειμενική στον τύπο *ἰσχύν*
τὴν σφετέραν: επιθετικός προσδιορισμός στον τύπο *ἀπορίαν*
εἶναι: ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στη μετοχή *νομίζων*
σωτηρίαν: υποκείμενο στο απαρέμφατο *εἶναι*
ἐλλιπεῖς: κατηγορούμενο στο υποκείμενο *οἱ πεμπόμενοι* εξαιτίας του
γιγνόμενοι (προέρχεται από συνδετικό ρήμα)

(μον. 0,5x6=3)

β)

φοβούμενος δὲ μὴ οἱ πεμπόμενοι ἢ κατὰ τὴν τοῦ λέγειν ἀδυναμίαν ἢ καὶ μνήμης
ἐλλιπεῖς γινόμενοι ἢ τῷ ὄχλῳ πρὸς χάριν τι λέγοντες οὐ τὰ ὄντα
ἀπαγγέλλωσιν, ἔγραψεν ἐπιστολήν.

Στο πιο πάνω απόσπασμα:

1. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τη δευτερεύουσα πρόταση:

μὴ οὐ ... ἀπαγγέλλωσιν (μον. 2)

2. Να δηλώσετε το είδος, την εισαγωγή, την εκφορά και τη συντακτική της
θέση.

Είδος: δευτερεύουσα ονοματική ενδοιαστική πρόταση (μον. 1)

Εισαγωγή: με το *μὴ οὐ* (μον. 1)

Εκφορά: με υποτακτική ενεστώτα (ἀπαγγέλλωσιν) (μον. 1)

Συντακτική θέση: αντικείμενο της μετοχής *φοβούμενος* (μον. 1)

Ε. Μεταφορά νεοελληνικού κειμένου στα Αρχαία Ελληνικά (μονάδες 5)

Οι νέοι, ακούγοντας τον ρήτορα να αγορεύει στην πόλη, τον θαύμαζαν. Γιατί ο λόγος του δεν ήταν μόνο πολύ ευχάριστος αλλά και πολύ ωφέλιμος. Πρέπει λοιπόν όλοι να μιμούνται τέτοιον άνδρα.

Ακούοντες οἱ νέοι/νεανίαί τοῦ ῥήτορος ἀγορεύοντος/λέγοντος/ὀμιλοῦντος ἐν τῇ πόλει ἐθαύμαζον τοῦτον/αὐτόν. Ὁ γὰρ λόγος τούτου/αὐτοῦ οὐκ ἦν μόνον ἡδιστος ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτατος. Χρῆ / δεῖ οὖν πάντας τοιοῦτον ἄνδρα μιμεῖσθαι.

(0.25X20 = 5)

II. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(μονάδες 10)

1. 1. Να εξηγήσετε με δύο (2) επιχειρήματα πώς η *αἰδώς* και η *δίκη* λειτουργούν ως «... *κόσμοι τε πόλεων καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί*».
- Βοηθούν τον άνθρωπο να συγκρατεί τη συμπεριφορά του στα όρια του επιτρεπτού.
 - Κατοχυρώνουν την αξιοπρέπειά του.
 - Τον εμποδίζουν να παρασυρθεί από παρορμήσεις, ένστικτα και πάθη.
 - Περιορίζουν τον εγωισμό του.
 - Συμβάλλουν στη δημοκρατική οργάνωση της πολιτείας.
 - Αναπτύσσουν τον αλληλοσεβασμό και το αίσθημα δικαιοσύνης που διέπει τις σχέσεις των πολιτών.
 - Συμβάλλουν στην ανάπτυξη φιλικών δεσμών μεταξύ των πολιτών και των πολιτών με το κράτος.
 -

(μονάδες 2Χ2 = 4)

(μονάδες 4)

2. α. «*Όσα τέλος έγιναν πέρα από αυτή (αρχή, ηγεμονία), αυτά τα μεγαλώσαμε οι ίδιοι εμείς εδώ που βρισκόμαστε λίγο πολύ στην ώριμη ηλικία ακόμα· φροντίσαμε για την πόλη μας να έχει σε όλα, και για τον πόλεμο και για την ειρήνη, απόλυτην αυτάρκεια*».

Θουκυδίδου *Ίστορία* Β' 36

Με αφορμή και το πιο πάνω παράθεμα, ποια είναι η συμβολή του Περικλή και της γενιάς του στη δημιουργία του μεγαλείου της Αθήνας του 5ου π.Χ. αιώνα; (αναφορά σε τρία (3) σημεία)

- Μεταρρυθμίσεις με στόχο τον δημοκρατικότερο χαρακτήρα του αθηναϊκού πολιτεύματος

- Αξιοποίηση της οικονομικής ευρωστίας της Αθήνας

- Πνευματική άνθηση της Αθήνας – η Αθήνα «παιδείουσι τῆς Ἑλλάδος»
- Προώθηση της πανελληνίας ιδέας και διακήρυξη της ενότητας του ελληνικού κόσμου με την ειρηνική ρύθμιση των διαφορών ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις –κράτη
- Εδραίωση της αθηναϊκής συμμαχίας και επέκταση της επιρροής της Αθήνας

(μονάδες 3X1 = 3)

β. *Μόνοι γάρ τόν τε μηδέν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν [...]*

ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ᾧ ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιννώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων.

Θουκυδίδου *Ἱστορία* Β' 40

Στο πιο πάνω απόσπασμα, από το δεύτερο διδαγμένο για μετάφραση κείμενο (ΙΑ. β), ο Περικλής υπαινίσσεται δύο (2) διαφορετικές μορφές της έννοιας της *ἀρετῆς*. Να εξηγήσετε.

- **Πολιτική** :«μόνοι γάρ νομίζομεν»

Η ενεργός συμμετοχή των Αθηναίων στα δημόσια πράγματα διαμορφώνει ολοκληρωμένους πολίτες. Ο Αθηναίος, ενώ ασχολείται με τις ιδιωτικές του υποθέσεις, έχει, όμως, επαρκή γνώση των πολιτικών ζητημάτων (πολυπραγμοσύνη). Αυτός που δεν μετέχει στα κοινά θεωρείται όχι απράγμων αλλά άχρηστος.

- **Πολεμική**: «ὥστε τολμᾶν κινδύνων»

Το περιεχόμενο της πραγματικής ανδρείας των Αθηναίων πηγάζει από τους τρόπους ζωής που τους προσφέρει η πόλη (παιδαγωγικός ρόλος της πόλης). Η ανδρεία τους είναι ενσυνείδητη και επιδεικνύουν θάρρος με επίγνωση των κινδύνων του πολέμου και των αγαθών της ειρήνης.

(μονάδες 1.5X2=3)

- ΤΕΛΟΣ-